

TÁŇA ZABLOUDILOVÁ: JAKO AUTORKA SE CÍTÍM BÝT NA JEDNÉ LODI S DIVÁKY

20. ČERVENCE 2021

Zdroj: Lukáš Měch, Audiovizuální sauna

Druhá edice Audiovizuální sauny, projektu věnovaného debatám o umělecké kritice a možnostech jejího rozvoje, se uskutečnila během posledního červnového víkendu v rámci festivalu Luhovaný Vincent v Luhačovicích. V duchu hesla *Čteš to po sobě?!* si její účastníci, účastníci, hostky a hosté povídali o kritickém myšlení a psaní nejen o filmu nebo o vývoji umělecké kritiky v době Internetu. S jednou z hostek, přední českou televizní publicistkou Taňou Zabloudilovou, jsme si povídaly bezprostředně po skončení Workshopu filmové kritiky, který v rámci Sauny vedla. Probraly jsme stav současné tuzemské kulturní kritiky, její osobní zkušenosti s médii i toxicitu tolik vzývané objektivity.

Audiovizuální sauna se mimo jiné snaží posílit debatu o roli kulturní kritiky v české společnosti. Myslíte si, že o uměleckou publicistiku klesá zájem a pomalu mizí z mediálního světa?

Sama bych ráda znala relevantní data. Mám ale pocit, že zájem o ni stoupá, protože stále vznikají nové specializované weby, platformy, podcasty nebo festivaly, které spolupracují s kulturními publicisty. Na velké deníky sice není v oblasti kulturní publicistiky spolehnouti, ale můj osobní dojem je, že se o audiovizuální umění bavíme čím dál více. Navíc jsem sama občas v kontaktu s mladými autorkami a autory a přijde mi, že jsou lepší než v době, kdy jsem začínala já, mají vyprofilovanější názory. Subjektivně mám tedy dojem, že se tu žádný úpadek nekoná.

Může problém psaní o kultuře spočívat v určitém elitářství?

Podle mě je v pořádku, že si odborná média udržují svůj styl, nepokládám to za elitářství. Na různých místech se píše různě a vznikají různé druhy obsahu, v tom nevidím problém. Máme spíš velkou potíž v tom, že velká česká média jsou vlastněna oligarchy, což potom ovlivňuje i obsah jejich kulturních rubrik. I filmové recenze jsou pro mnohé autory prostorem pro vedení kulturních válek. Počítají pak třeba ženy a Afroameričany v hlavních rolích, jejich vyšší počet považují za důsledek progresivního „diktátu“ a posuzují podle něj kvalitu filmu. Takové nesmysly nebo zjednodušení zajišťí pro jejich článek kliky a vyvolají hněv veřejnosti, se kterým se pak dá manipulovat. Je zásadní, abychom si uhlídli i redakce nezávislé na názorech majitelů, a nepodléhající nutnosti generovat obsah, na který se bude klikat co nejvíc. Myslím si, že se to pořád ještě daří a snad to bude možné i v budoucnosti.

TÁŇA ZABLOUDILOVÁ píše o popkultuře, společnosti a dnešních městech. Je dramaturgyní Serial Killera, podcaستovou dramaturgyní Českého rozhlasu a redaktorkou Alarmu. Přispívá také na Aktuálně.cz, do časopisu Flinmag a dalších médií. Na šervnové Audiovizuální sauně, která proběhla v rámci festivalu Luhovaný Vincent, vedla Workshop filmové kritiky.

V debatě v rámci Audiovizuální sauny jste zminila, že se nepovažujete za kritičku. Proč je tomu tak?

Jde možná o generační záležitost. Pojem kritik se mi každopádně zdá zatížený pocitem větší důležitosti, člověk si hned představí Rejzka (kontroverzní hudební a filmový kritik, pozn. red.) nebo Katovnu (kritický klub, který kolem roku 2000 vysílala ČT2, pozn. red.) a tak vážně se brát nechce. Může to být i tím, že dřív byli kritici od publika více odděleni, zatímco dnes se mnohdy cítíme být na jedné lodi s masou diváků komentujících na webech jako je ČSFD, sociálních sítích, fanouškovských webech a nechceme se z ní tolik vyčleňovat. Smysl svého kritického psaní vnímám v nasvědování určitého obsahu. Jeho analýza musí samozřejmě být poučenější než fanouškovský komentář, ale přesto počítám s tím, že spolu se mnou se na seriály dívá spousta lidí, například odborníci na některá konkrétní témata, jejichž pohled může být extrémně zajímavý.

Měl by se podle vás takový „nasvědčovač“ kultury snažit psát pro všechny skupiny? Nebo je dobré zaměřit se na určitý segment publika? Píšete vy sama jinak pro Aktuálně.cz než pro Alarm?

Obecně se snažím, aby mé texty byly srozumitelné. Mám ráda jednoduchý, čistý publicistický styl, který je snadno čitelný pro co nejvíc lidí. Třeba pro Aktuálně.cz je přístupnost textů velmi důležitá, a tak editor Dan Konrád hlídá, abychom nepoužívali termíny, které by zůstaly nevysvětlené. Pro Alarm se také snažím psát srozumitelně – v psaní pro tyto dvě redakce není velký rozdíl. Je však pravda, že na Alarmu má člověk větší svobodu „ujet“ do různých kontextů, kvůli kterým si vybírám obsahy k recenzování. V hudebním textu o britské kapele se můžete dozvědět trochu víc o kontextu, ze kterého vyrůstá například pobrexitová deprese tamějších umělců, v textech o současných seriálech si všimáme témat jako je duševní zdraví, generační konflikty nebo vyprávění o ženské životní zkušenosti. Tato témata nám v Alarmu připadají důležitá a v českém kontextu se rozebírají méně, než například v tom západním, ze kterého k nám velká část popkultury přichází. Je zde proto velký prostor k tomu je více analyzovat a vysvětlovat a skrze to se zabývat tím, co se ve světě děje. V českém kontextu se některá témata příliš zjednodušují nebo ztrácejí v překladu, nás v redakci zajímají v jejich komplexitě a proto se i naše kulturní rubrika může trochu více rozbíhat.

Mluvíte o tom, že kritika i publicistika obecně by měly být politické a měly by vnímat širší kulturní a společenské souvislosti. Jak ale najít rovnováhu, při které nebudete riskovat nadinterpretaci hodnoceného díla?

Základ je respekt k dílu, ten by tomu měl zabránovat. Já úplně nefikám, že by měly být politické, ale že vždy nějakým způsobem politické jsou. Ať chceme, nebo ne. Je dobré si své pozice uvědomit a reflektovat je. Je to mnohem přínosnější, než se snažit o objektivitu, dosáhnout ji totiž nejde. České žurnalistice by obecně prospělo usilovat spíš o komplexnost a vyváženost než si hrát na to, že lze být nestranný. Zažitá představa je, že pokud vysvětlíme postoje dvou znesvářených stran, je text objektivní. Jenže těch stran bývá víc, navíc by nám kolikrát prospělo znát spíš více kontextu, než jen vnímat konflikt dvou stran. Takový způsob debaty nutně vede k tomu, že na konci každého sporu jedna strana převládne druhou. My bychom se ale měli učit jak dosahovat konsenzu, ne jak vyhrát nad druhým táborem.

Jako redaktorka *Alamy*, který je často vnímán jako „levicové“ médium, považuji za nespravedlivé, že o sobě jiná média neslyší, že jsou „pravicová“ a považují se tak automaticky za „nestranná“. Levicovost se u nás chápe jako forma aktivismu, jako by správný novinář byl pravičák a ten levicový byl aktivista, což je absurdní. Každý má nějaký politický názor a je lepší ho dát dopředu na stůl, aby čtenář věděl, odkud informace a názory pocházejí. Já sama jsem ráda, když vím, kdo se mnou mluví.

Jedním z témat červnové Audiovizuální sauny byl i trend vulgarizace určité části diskurzu o filmech a seriálech, který filmový kritik Ondřej Pavlík nazývá „poťouchlou kritikou“. Jak se vy na tento fenomén díváte? Může něco přinášet?

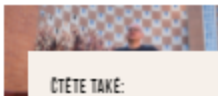
To, co Pavlík nazývá poťouchlostí, chápu spíš jako publicistický styl, který je tak trochu show, autoři píší v určité „rolí“, mají alter ego, a to se vyjadřuje způsobem, který vám přináší to samé, jako když sledujete třeba svého oblíbeného stand-up komika. Pavlík tam řadí uživatele verbala z ČSFD nebo některé výstupy Aleše Stuchlého. Když recenzní okénko začne zvoláním „čau, vy hlavy“ nebo „čau, vy ču*áci“, tak je to prostě styl, který vás buď baví nebo ne. Pokud se ale bavíme o vulgarizaci spojené s ČSFD, musím souhlasit s tím, že když na této platformě najdu třeba velmi nízké hodnocení dokumentu o Greta Thunberg proto, že tu uživatelé hodnotí aktivitu samotné Greta, nesplňuje to pro mě účel webu o filmech. Ten může být relevantní jen pokud mu provozovatel věnuje nějakou míru péče. Jako žena jsem si na ČSFD připadala vždycky docela menšinově. Už předtím, než se tolik rozhořely kulturní války, bylo jasné, že určité typy filmů tu nemají šanci, ale v posledních letech je to ještě méně přehledné.

Co čtete vy? Obracíte se spíš k českým kolegům, nebo za hranice?

Já mám ráda třeba kulturní rubriku serveru Vox, konkrétně Emily VanDerWerff. To je autorka, která prošla tranzicí, takže je poučená o tématech spojených s genderovou identitou. Mám ráda i kulturní rubriku *Atlanticu*, britský filmový *Sight and Sound*, *Variety*, *RogerEbert.com*, *Vulture*. Z českých médií ráda čtu Film a dobu, kulturní rubriku na Aktuálně.cz nebo si poslechnu něco na Vltavě.

V posledních letech se věnujete spíš psaní o seriálech než o filmech. Jsou mezi těmito formáty výrazně rozdíly?

Mám dojem, že se do seriálů trochu razantněji propisují témata, která zrovna rezonují ve společnosti, protože více zobrazují lidskou každodennost, zkušenost různých druhů lidí. To neznamená, že by se tato témata nenacházela i ve filmech, jsou tam ale zobrazena jinak. Bavi mě románový efekt, který měly „quality TV“ – seriály nulté až desáté dekády, s jejich hrdiny se dalo léta „žít“ a pozorovat jejich vývoj. Teď se dělají hlavně minisérie, které jsou na půl cesty mezi filmem a seriálem. Víc mě zajímá vyprávění než forma, asi proto tihnu víc k seriálům.

ČTĚTE TAKÉ:

JAN BĚLIČEK: NAŠÍ
LITERATURA SE NEDAŘÍ
ZUZITKOVAL JEDINEČNÁ
ČESKÁ TEMATA

Už nějakou dobu se živíte jako freelance publicistka. Jaké jsou klady i zápory práce na volné noze?

Ideální by bylo, kdybychom my publicisté byli ve větší míře zaměstnaní. Většina z nás by byla zaměstnancem jednoho média a měla dostatečný plat a zázemí, abychom se práci mohli věnovat na sto procent. To dnes nefunguje, spousta lidí je freelance a kombinuje několik úvazků. Potom přebíháte od jedné věci k druhé, což je fajn v tom, že si můžete od jedné odpočinout u té další. Znamená to ale taky, že konstantně řešíte provozní věci související s několika projekty naráz a ani jeden nemá váš plný čas. Pomohly by novinářské odbory, jinak zůstaneme pod tlakem „gig economy“, ve které je každý z nás jednotlivým podnikatelem, který stále musí zvyšovat svou hodnotu pomocí sociálních sítí a neustálé práce 24 hodin denně. Je to trochu nelidské.

Je dnes nutné prezentovat se zkratkovitě na sociálních sítích, aby lidé vůbec četli delší texty v médiích?

Vypadá to tak. Samozřejmě to dělat nemusíte, ale vaše hodnota je určitě větší, pokud umíte na sítích zaujmout. Je to trochu džungle, ve které každý podniká s vlastní značkou, společně bychom byli silnější.

Audiovizuální saunu pořádá spolek krutón, spolupořadatel mezinárodního filmového festivalu ELBE DOCK, Ceny Pavla Kouteckého, Young Film Festu, distribučních projektů artových filmů, filmových workshopů a chystaného audiovizuálního centra. Projekt Audiovizuální sauny je podpořen Fondy EHP a Norska.

Audiovizuální sauna

Luhovný Vincent

Táňa Zabludová

Amika

rozhovor

kulturní publicistka